

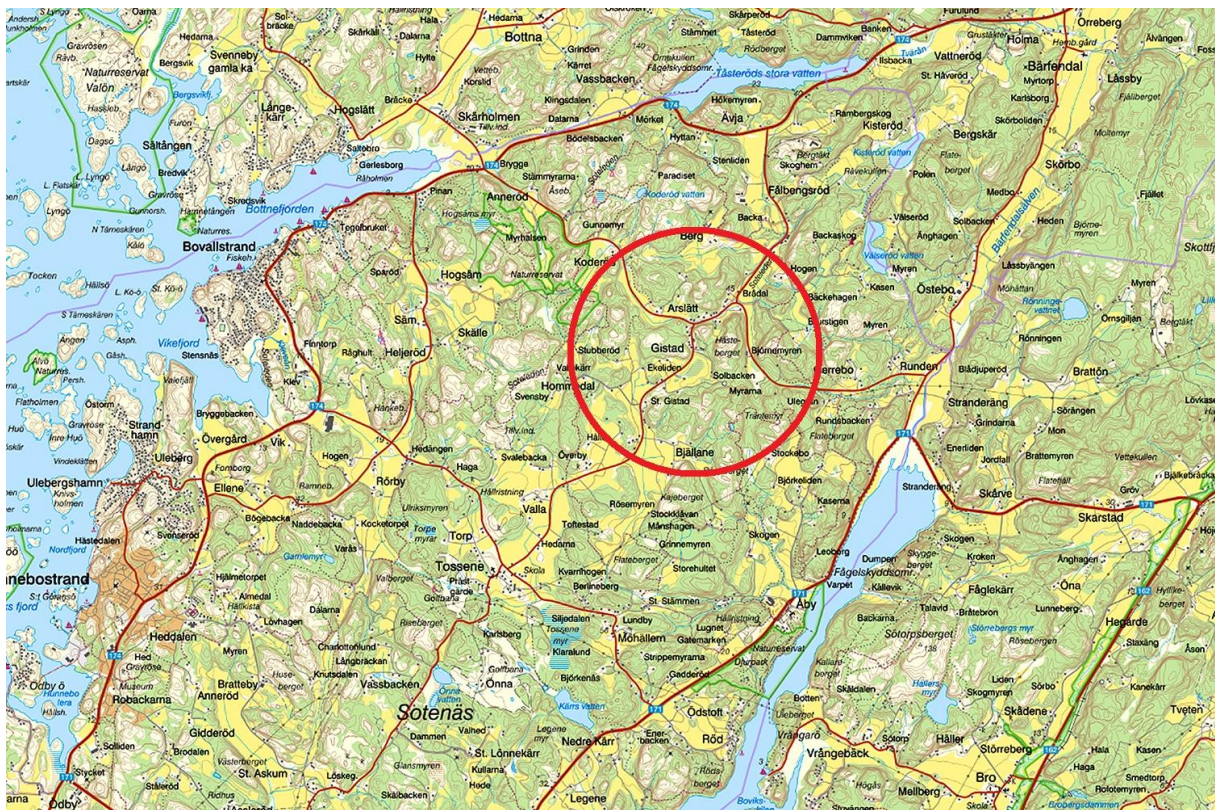
Bohuslän

GISTAD UR EN SOTENÄSGÅRDS HISTORIA

Av Sven Rydstrand

Ur LP 1979 07 09

Av den Röde Bog framgår att en del av gården Gistad på 1300-talet hade skänkts som själahjälps till Tossene kyrka av bonden Amund i Gistad och hans hustru Torborg. Gårdsnamnet skrevs då Gistaddir. Detta är första gången som denna gård och dess gårdsägare påträffats i äldre handlingar.

Gården namnes ej sedan som krono- eller frälsehemman utan förblir i bondehänder tills fram på 1600-talet, då en del av gården kom i den mäktiga Åby-frun Margareta Huitfeldts ägo. Det var halva hemmanet norra Gistad som hon kom över genom att låna ut pengar till bönderna, vilket de sedan inte förmådde betala tillbaka.

Beträffande odelsgården södra Gistad, så träffar man på en ägare där i början av 1600-talet, som heter Arfve Olsson. Vid det ting som hölls med Sotenäs härad på gården Valla den 19 nov. år 1669 förekom följande ärende:

"Erik Hansson i Gistad kärar att Erik Nielsen hade i de danskes tider allenast pantat och icke köpt en halv tunna skyld av hans svärfolk tillhörde han svärmoder Martha Olsdotter, som nu är här tillstädes. Vill att Erik Nielsen nu skaffar honom jorden igen och tager igen sina pengar. Pehr i Orreberg Svarade på sin faders vägnar att hans fader löste jorden från andra med Marthas och hennes mans Arfve Olssons samtycke. Gav dem så i Kristiania två riksdaler i odelsköp. Jorden låg i Brådalen. Vid nästa ting skall han därom framföra vittne och skäl, men breven för jorden blev tagna ifrån honom på Bohus, då han bortgav jorden".

Den ovan nämnde Erik Hanssons son, nämndemannen Pehr Eriksson, övertog södra Gistad på 1680-talet. Vid det ting som hölls i Svarteberg den 26 nov år 1683 skrevs följande protokoll härom:

"Nämndemännen Nills i Vadersröd och Hans i Askum bekänna för rätten att hava hört och varit när då Pehr Ersson i Gistads syskon bekände vad de hava av sin broder Pehr Ersson i Gistad uppburit på den odel som de ärvt hava i Gistad efter sin salig fader och moder, och nu modern, som givit sig under sin son Pehr, haver givit sitt samtycke till alt Pehr må infrälse all jorden

Brodern Staffan i Bräcke, Bottna socken, bekänner att hava uppburit på sin broderlott tolv riksdaler a sex marker på dalern, och brodern Nills i Akershus län har uppburit sex riksdaler, och sex riksdaler i kreatur är honom nu tillagt som står hot Hans Christensson och Nills i Vadersröd.

Systrarna Anna Ersdotter och Bengta Ersdotter hava fått vardera sex riksdaler. Detta allt vidgår brodern Staffan Ersson i Bräcke, nu själv här föl rätten, att allt i sanning är som föremält står om hans syskon och att de så mycket uppburit av brodern Pehr. Vårföre de avsade sig all sin jord till brodern Pehr för ett evärdeligt köp, som är tolv sättingar, och själv har Pehr ärvt två skäppor".

Pehr Eriksson lever intill år 1693, då hans söner Swen och Eric Pehrssöner övertar gården. Eric Pehrsson dör år 1712 utan arvingar, men brodern Swen lever ännu år 1721, är gift och har troligen barn.

År 1780 är Stora Gistad antecknat som skattehemman och ägdes då av änkan Barbro och bonden Olof Larsson, som innehade en fjärding vardera. Lilla Gistad ägdes samtidigt av bonden Erik Svensson, som var gift och hade en son vid namn Hans. Möjligt är att denne Erik Svensson är en son till Swen Pehrsson ovan, men han är icke upptagen i husförhörslängden år 1721. Eftersom kyrkoböckerna i Tossene är förstörda under resten av 1700-talet, har det varit omöjligt att få klarhet i släktföljden.

År 1860 ägdes Lilla Gistad av bönderna Olof Svensson och Olof Hansson som innehade en fjärding vardera.

Samma år ägdes Stora Gistad av Gustaf Larsson och Mattias Svensson om vardera en fjärding. Ägare år 1870 är Carl Leander Mattsson och Peter Larsson.

Lilla Gistad ägdes år 1870 av Inger Helena Olsdotter och Olof August Olausson, som brukade var sin fjärding. Olausson innehade sin gård ännu år 1880, då Inger Helena hade överlåtitt gården och satt på undantag.

Under gården Gistad låg förr ett torpställe, som kallades Myrehagen, varom man tvistade år 1685. Arrendatorn på Åby Nills Hammar påstod att Myrehagen hörde till frälsehemmanet norra Gistad, som hörde till det Hvitfeldtska godset, men nämndemannen Pehr Eriksson, som ägde odelsgården sør Gistad, påstod att Myrehagen hörde honom till. Det gick ej att få någon klarhet i vem som ägde torpet.